

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้และความพึงพอใจต่อการรับชมละครโทรทัศน์ไทยของประชาชนลาว” ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.1 ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับละครโทรทัศน์
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

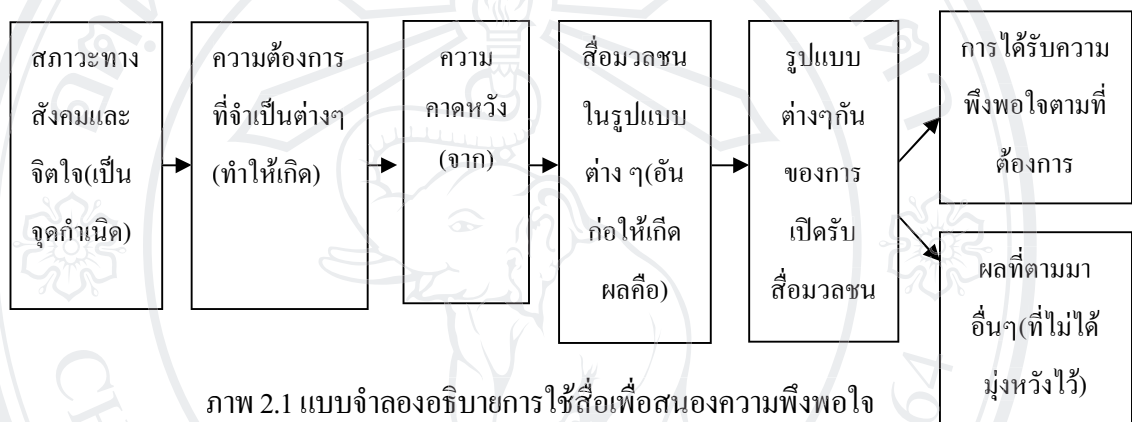
2.1 ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ

พฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากสื่ออื่น สามารถนำเอาทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจต่อสื่อมาใช้ในการอธิบายได้ เนื่องจากทฤษฎีนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสารที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของตนเองและเชื่อว่ามนุษย์ที่เป็นผู้รับสารจะเป็นผู้กำหนดว่าตนเองต้องการอะไร เพื่อสนองความต้องการของตนเองเป็นหลัก อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจ แนวคิดดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ผู้รับสารในมุมมองของผู้กระทำ (Active Reciever) ต่อสื่อ ในการที่จะศึกษาสื่อมวลชนตามแบบทฤษฎีนี้มีเงื่อนไขที่ต้องยอมรับก่อน ดังต่อไปนี้ (เสรี วงษ์มณฑา, 2523 :6)

1. มนุษย์สนใจเสาะแสวงหาข่าวสาร โดยไม่ได้ถูกยัดเยียดให้อ่าน ดู หรือฟัง มนุษย์มีทางเลือกที่จะหลบหลีกข่าวสารได้ถ้าต้องการ
2. การใช้สื่อมวลชนของมนุษย์มีจุดมุ่งหมาย (Goal – Directed)
3. สื่อมวลชนต้องแข่งขันกับสิ่งเร้าอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ที่อาจจะตอบสนองความต้องการ (Need for organization) ของมนุษย์ได้
4. มนุษย์เป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองจากความสนใจ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นในกรณีต่างกัน
5. มนุษย์ทุกคนเป็นปัจเจกบุคคลที่มีความต้องการส่วนตัว

แคทซ์, บลูมเลอร์ และเกอร์วิทซ์ (Katz, Blumer and Gurevitch, 1974 อ้างใน สุภาพันธุ์ บุนนาค, 2546 :23-24) อธิบายแนวความคิดเรื่อง การใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจจากสื่อมวลชนของผู้รับสารไว้ว่าเป็นการศึกษาผู้รับสารเกี่ยวกับ

- (1) สภาวะทางสังคมและจิตใจ เป็นจุดกำเนิดของ
- (2) ความต้องการที่จำเป็นต่างๆ ซึ่งทำให้เกิด
- (3) ความคาดหวังจาก
- (4) สื่อมวลชนหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่
- (5) รูปแบบต่าง ๆ กัน ของการเปิดรับสื่อมวลชน อันก่อให้เกิดผลลัพธ์คือ
- (6) ความพึงพอใจจากที่ต้องการ และ
- (7) ผลที่ตามมาอื่น ๆ อีก ซึ่งบางทีก็อาจจะไม่ใช่ผลที่ตั้งเจตนาไว้ก็ได้

ภาพ 2.1 แบบจำลองอธิบายการใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจ
ของแคทซ์และคณะ

จากแบบจำลองเรื่องของการใช้สื่อและความพึงพอใจ สามารถอธิบายสภาวะของสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกันไป และความต้องการที่แตกต่างกันนี้ ทำให้แต่ละคนคาดหวังว่า สื่อแต่ละประเภทจะสนองความพึงพอใจได้แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นลักษณะของการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงพอใจที่จะเลือกใช้สื่อที่ต่างกันไปด้วย เช่น เด็กมีความต้องการพื้นฐานที่มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับผู้อื่น เด็กก็จะตั้งความหวังว่า การบริโภคสื่อหรือการเปิดรับสื่อ จะสนองความต้องการของพวกเขาได้ในระดับหนึ่งเหตุผลนี้ ทำให้เด็กเลือก ที่จะเปิดรับชมรายการโทรทัศน์แตกต่างกันไป

แบบจำลองการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงกระบวนการรับข่าวสาร และเพื่ออธิบายถึงการเลือกใช้สื่อมวลชนโดยปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง บุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีวัตถุประสงค์ มีความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน เพื่อสนองความพึงพอใจของตนเองด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน แมคควอล (McQuail, 1987 อังโน สุภาพันธุ์ บุนนาค, 2545: 29) ได้ศึกษาความต้องการจากสื่อมวลชนกับการใช้สื่อมวลชนโดยผู้รับสารซึ่งมีตัวแปรความต้องการดังนี้

1. ความต้องการด้านสารสนเทศ

- เพื่อทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สภาพปัจจุบันที่อยู่รอบตัวและสภาพปัจจุบันของสังคมและโลก

- เพื่อแสวงหาแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวัน
- เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจทั่วไป
- เพื่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง
- เพื่อความเชื่อมั่นในตนเอง โดยใช้ความรู้ที่ได้รับจากสื่อ

2. ความต้องการสร้างควมมีเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล

- เพื่อหาแรงเสริมค่านิยมส่วนบุคคล
- เพื่อหาแบบอย่างพฤติกรรม
- เพื่อแสดงออกร่วมกับค่านิยมของคนอื่นๆ (ในสื่อมวลชน)
- เพื่อเข้าใจตนเอง

3. ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

- เพื่อเข้าใจในสภาพแวดล้อมของผู้อื่น
- เพื่อแสดงออกร่วมกับผู้อื่น และเกิดความรู้สึกในลักษณะที่เป็นเจ้าของ
- เพื่อนำไปใช้ในการสนทนาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
- เพื่อใช้แทนเพื่อน เพื่อช่วยในการดำเนินตามบทบาททางสังคม
- เพื่อสร้างสายสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน และสังคม

4. ความต้องการความบันเทิง

- เพื่อหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่างๆ
- เพื่อผ่อนคลาย เพื่อได้วัฒนธรรมที่เป็นของแท้ได้ความสนุกสนานทางสุนทรียะ
- เพื่อใช้เวลาให้หมดไป
- เพื่อปลดปล่อยทางอารมณ์
- เพื่อประสบการณ์ทางเพศ

การศึกษาตามแนวความคิดนี้ ไม่ได้มองว่า สื่อมวลชนคือตัวการที่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อผู้รับสารโดยตรง แต่กลับมองว่า กลุ่มผู้รับสารต่างหากที่ใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความพึงพอใจของตน การศึกษาวิจัยในลักษณะนี้จึงมีลักษณะคล้ายกับวิธีการศึกษาวิจัยในเชิงหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functional Approach) ที่มุ่งพิจารณาว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่ต่างกัน เพื่อสนองความต้องการของผู้รับสาร เช่น หน้าที่ในการเสนอข่าวสาร หน้าที่ในการให้ความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจ หน้าที่ในการเป็นสื่อเพื่อการติดต่อกับสังคม และหน้าที่ในการเสริมสร้างลักษณะส่วนบุคคลให้แก่ผู้รับสาร เป็นต้น

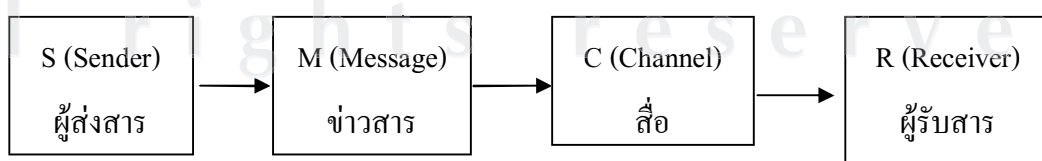
จากแนวคิดและทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ จะเห็นได้ว่า แนวทางของทฤษฎีเน้นความสำคัญของผู้รับสารในฐานะผู้ผลิตสื่อ ผู้รับสารเป็นผู้เลือกสื่อประเภทต่างๆ และเลือกรับเนื้อหาข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของตนเอง เริ่มแรกทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้รับสารเป็นผู้ถูกป้อนข่าวสารฝ่ายเดียว และต่อมาทฤษฎีนี้เริ่มเชื่อว่าผู้รับสารมิใช่ผู้ถูกกระทำ (Passive) หรือถูกป้อนฝ่ายเดียว แต่มีการกระทำ (Active) หรือมีบทบาทในลักษณะการเลือกสรร แสวงหา และได้ตอบข่าวสารหรือสิ่งเร้าต่างๆ ที่มีอยู่รอบๆ ตัวในชีวิตประจำวัน ผู้รับสารในบางครั้งอาจมีลักษณะไม่ยอมรับข่าวสารง่ายๆ โดยเฉพาะในกรณีที่ข่าวสารนั้นขัดแย้งหรือไม่ตรงกับความสนใจและความต้องการของตนเอง ทฤษฎีนี้ไม่ได้ตั้งประเด็นว่า สื่อมวลชนคือตัวการต้นเหตุที่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร โดยตรง แต่มุ่งประเด็นไปที่กลุ่มผู้รับสารที่เลือกใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองตอบความพึงพอใจของตนเป็นหลัก

จากทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า มีประเด็นสำคัญหลายประเด็น แต่ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเอาบางประเด็นเท่านั้นมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ คือสร้างเกณฑ์วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการเปิดรับขมละครโทรทัศน์ไทยของชาวลาวในด้านต่างๆ ได้แก่ ความต้องการสารสนเทศ ความต้องการสร้างความมีเอกลักษณ์ให้แก่ตนเอง ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความต้องการความบันเทิง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

การเปิดรับข่าวสารเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ นั้น จะมีความแตกต่างตามบุคลิกของแต่ละคน โดยมีปัจจัยพื้นฐานหลายประการเป็นแรงผลักดันให้แต่ละบุคคลได้เปิดรับข่าวสารหรือสื่อต่างๆ

กระบวนการติดต่อสื่อสารนั้น เดวิด เบอ์โล (ปรมะ สตะเวทิน, 2538:14; อ้างอิงจาก Berlo, David K., 1960) ได้ใช้อักษรย่อ S M C R แทนองค์ประกอบของขั้นตอนในการสื่อความหมายเพื่อแสดงรูปแบบของกระบวนการสื่อสาร โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้ส่งสาร (Sender) ข่าวสาร (Message) สื่อ (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) (Berlo David K., 1960) ดังนั้นกระบวนการสื่อสารมวลชนจึงมีองค์ประกอบพื้นฐานเช่นเดียวกันกับกระบวนการสื่อสารทั่วไปดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพ 2.2 กระบวนการสื่อสารทั่วไป

ที่มา: ปรมะ สตะเวทิน (2538: 4)

ปรมะ สตะเวทิน (2538: 14-15) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารมวลชนที่สำคัญๆ ไว้ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร คือ องค์กรสื่อมวลชน (Mass Media Organization) หรือองค์กรสื่อสารมวลชน (Mass Communication Organization) โดยมีนักสื่อสารมวลชนปฏิบัติหน้าที่ในการสื่อสาร ได้แก่ สำนักงานหนังสือพิมพ์ สำนักงานนิตยสาร สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์และบริษัทสร้างภาพยนตร์

2. สาร คือ ผลผลิตขององค์กรสื่อมวลชนซึ่งผลิตโดยนักสื่อสารมวลชน ได้แก่ ข่าว บทความ บทบรรณาธิการ สารคดีความรู้ คนตรี กีฬา บันเทิง โฆษณา ฯลฯ

3. สื่อ คือ สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์

4. ผู้รับสาร คือ มวลชนผู้รับสาร ได้แก่ ผู้ดู ผู้ฟัง ผู้ชม ผู้อ่าน ผ่านสื่อมวลชนทั้งหลาย ตัวอย่างเช่น ในการออกรายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง มีจุดเริ่มต้นมาจากความคิด (Idea) ของผู้กำกับ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นผู้ส่งเล่าเรื่องราวผ่านตัว (Sender) เขียนเล่าเรื่องราวผ่านตัวหนังสือ (Script) แล้วจัดให้มีการแสดงในห้องส่ง (Studio) กระบวนการนี้เปรียบเสมือนเป็นข่าวสาร (Message) ต่อมาส่งออกส่งข่าวสารออกไปในรูปแบบ คลื่นไฟฟ้าและผ่านเครื่องรับแปรเปลี่ยนเป็น สี แสง และเสียงที่ออกมาจากเครื่องรับ เปรียบเสมือนเป็นสื่อ (Channel) เมื่อผู้รับสารเปิดรับสาร สารเหล่านั้นก็จะกระตุ้นระบบประสาทของผู้รับ แปลความหมายออกมา เปรียบเสมือนเป็นผู้รับสาร (Receiver) ขบวนการนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งซับซ้อนมากพอสมควร ดังนั้นสื่อมวลชนมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นผู้กระจายข่าวสาร ความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ใหม่ๆ ตลอดจนให้ความบันเทิงแก่ประชาชน จึงอาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่สามารถแยกได้ 4 ประการ คือ (บุญเลิศ สุภคติก, 2524: 49)

1. สังเกตการณ์และรายงานสภาพแวดล้อม (Surveillance of the Environment) โดยนำเสนอรายงาน เหตุการณ์ต่างๆ และเสนอข่าวสาร (News) ไปยังประชาชนทั่วไปในสังคม

2. ประสานส่วนต่างๆ ของสังคมให้สัมพันธ์กันเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม (Correlation of The Parts of Society) โดยอธิบายข้อกำหนดและความเห็น (Interpretation Prescription and Editorial)

3. ถ่ายทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมไปยังเยาวชนชนรุ่นต่อไป (Transmission of Social Inheritance) โดยให้การศึกษาและคำแนะนำ (Education or Instruction)

4. มีหน้าที่ให้ความบันเทิง (Entertainment) ซึ่งมีหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ประชาชนทั่วไป อลิสา วิทวัสกุล (2549: 23) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนในมุมมองของงานประชาสัมพันธ์และการถ่ายทอด

วัฒนธรรมไว้อย่างน่าสนใจว่า สื่อมวลชนถูกใช้เป็นที่กลางถ่ายทอดข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์สู่คนจำนวนมาก ได้ในเวลาเดียวกัน พร้อมๆ กันอย่างรวดเร็ว สื่อมวลชนประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นปัจจัยสำคัญของการประชาสัมพันธ์ เพราะเป็นช่องทางที่ควบคุมการเผยแพร่ไปยังสาธารณชน สื่อมวลชนเป็นสื่อสาธารณะ (Public Communication) ที่สำคัญที่สุด สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการพัฒนาสังคมได้หลายประการ รวมทั้งมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนนั้นมีผลต่อสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนจะเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ทางวัฒนธรรมจากสื่อมวลชน เช่น รายงานเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมเกี่ยวกับวัฒนธรรมช่วยขยายโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมให้กว้างขวางขึ้น

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่น่าสนใจเกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อมวลชนของอภิญา ศิริรัตนสมบูรณ์ (2534) ที่ศึกษาบทละครโทรทัศน์ เรื่อง คู่กรรม เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและค่านิยมในสังคมไทย และผลการศึกษาพบว่า บทละครดังกล่าว ได้สะท้อนความเชื่อเรื่อง “บุญ กรรม หลัคนิจจัง การตอบแทนคุณ ความเชื่อ โชคลาง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณ” ว่าเป็นค่านิยมและความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทย อีกกรณีหนึ่งกล่าวถึงการสื่อสารมีส่วนธำรงรักษาและสืบทอดค่านิยมต่างๆ ของระบบสังคมไทยให้ต่อเนื่องยาวนานต่อไป

กระบวนการเผยแพร่วัฒนธรรม ถูกเผยแพร่จากแหล่งกำเนิดไปสู่ประชาชนในสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ 2 ทางคือ

1. โดยทางตรง ได้แก่ การติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล ระหว่างประเทศ ซึ่งอาจเป็นการแลกเปลี่ยนโดยสันติวิธี หรือแลกเปลี่ยนโดยการสงครามหรือการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศใหม่
2. โดยทางอ้อม ได้แก่ การเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ภาพยนตร์ เป็นต้นในส่วนของการเปิดรับข่าวสารนั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการเปิดรับสารจากสื่อมวลชนไว้หลายท่าน อาทิ

โรเจอร์และเซเวนนิ่ง (Roger and Sevening, 1969) ขยายแนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนให้กว้างขวางออกไปอีก โดยให้คำนิยามว่า สื่อมวลชนนั้นคลุมถึง 5 ประเภทคือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ คำนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนใน ความหมายของเขทั้งสอง จึงประกอบด้วย รายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ ต่อ สัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปี และอื่นๆ

บุษราคัม เอี่ยมอำไพ (2540: 17) ได้สรุปถึงการเปิดรับสื่อของผู้รับสารว่า ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อแยกตามลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะใช้ความพยายามเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่ได้มามากมาย มักจะไม่ได้รับการเลือก แต่ถ้าสามารถได้มาไม่ยากนักมักจะเลือกสิ่งนั้น

2. เลือกสื่อที่สอดคล้อง (Consistency) กับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตน

3. เลือกสื่อที่ตนสะดวก (Convenience) ในปัจจุบันผู้รับสารสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง นิตยสาร และสื่อบุคคล ซึ่งแต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมในการรับสื่อที่แตกต่างกันไป

4. เลือกสื่อตามความเคยชิน (Accustomedness) ปกติในสังคมหนึ่งจะพบกลุ่มบุคคลที่มักจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับ ซึ่งมักจะพบใน กลุ่มบุคคลที่มีอายุมาก

นอกจากนี้ บุษราคัม ยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของผู้รับสารต่อประเภทของข่าวสารไว้ 4 อย่าง คือ

1. ความต้องการข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ตน (Utilization) ผู้รับสารจะเปิดรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองเป็นอันดับแรก เช่น ดูละครเพื่อความบันเทิง ฟัง หรืออ่านข่าวกีฬาที่ตนเองชอบ

2. ความต้องการข่าวสารที่สอดคล้อง (Consistency) กับค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของผู้รับสาร โดยผู้รับสารมักจะเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของตน

3. ความต้องการข่าวสารที่สะดวกต่อการได้มา (Availability) ผู้รับสารมักจะมีจิตจำกัดในการเปิดรับ ทำให้ผู้รับข่าวสารเปิดรับข่าวสารที่สะดวกต่อการได้มามากกว่าการเปิดรับข่าวสารที่ยุ่ยาก แม้ว่าจะเป็นข่าวสารที่ให้ประโยชน์และสอดคล้องกับตนเอง

4. ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เป็นความต้องการที่อยากมีประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์อย่างหนึ่งประกอบด้วยสังคมปัจจุบันที่มีอะไรเปลี่ยนแปลงและประสบการณ์ใหม่ๆ ตลอดเวลา

สำหรับพีระจิว โสภณ (2529: 636-640) ได้เปรียบเทียบกระบวนการเปิดรับข่าวสาร (Selective Exposure) ซึ่งเป็นกระบวนการเลือกสรรว่า เปรียบเสมือนเครื่องกรอง (Filters) ข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยการกลั่นกรอง 3 ชั้น ดังนี้

1. การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention) ในชีวิตประจำวันของประชาชนแต่ละคน มีโอกาสที่จะรับข่าวสารจากแหล่งผลิตหรือผู้ส่งสาร (Sources) ต่างๆ จำนวนมากมายแต่ประชาชนมีเวลา และความสามารถที่จำกัดในการรับสารจาก แหล่งต่างๆ รวมทั้ง ประชาชนมีความพอใจหรือไม่พอใจต่อแหล่งหรือผู้ส่งสารแตกต่างกันไป ดังนั้นในการสื่อสารมวลชนประชาชนจึงเลือกที่จะเปิดรับสารจากผู้ส่งสารที่ตนพอใจเท่านั้น เช่น การเปิดรับชม

โทรทัศน์ ก็มีสถานีให้เลือกเปิดรับชมมากมาย เมื่อถึงเวลาเสนอข่าวเราจะเลือกเปิดรับชมข่าวจากช่องไหน จะเปิดรับชมละครช่องใดเมื่อฟังวิทยุ จะหมุนไปฟังสถานีไหนจะอ่านหนังสือพิมพ์จากฉบับใดในการใช้ สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารความรู้ความบันเทิงความเห็น ตลอดจนโฆษณาสินค้าจะเลือกใช้ สื่อใดโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสารหรือหนังสือพิมพ์โดยปกติแล้วเราจะเลือกใช้สื่อมวลชนที่เสนอข่าวสาร และความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความคิดและทัศนคติของเรา ทั้งนี้เพราะโดยธรรมชาติแล้วคนเรามี ความต้องการอย่างอื่นที่จะปกป้องรักษาและส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับนี้ ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวาง และพบว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ อาทิ เช่น ทัศนคติเดิมของผู้รับสาร ตามทฤษฎีความไม่ลงรอยของความรู้ความเข้าใจ (Theory of Cognitive Dissonance) ที่เสนอโดย เฟส ทิงเจอร์ แอล. เอ. (Festinger L.A. อ้างในพีระ จิระ โสภณ, 2532:136 – 139) กล่าวว่า บุคคลมัก แสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิด เดิมของตนเอง ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ หรือทัศนคติเดิม มักจะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ

ดังนั้นการที่จะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าว ได้ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวที่ตรงกับความคิดของตน นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลใดได้ตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่มีความได้เปรียบเสียเปรียบก้ำกึ่งกัน บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจนั้นๆ (Reinforcement Information) มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดแย้งกับสิ่งที่กระทำลงไป นอกจากนี้ทัศนคติเดิมที่เป็นตัวกำหนดการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยทางด้านสังคม จิตใจและลักษณะส่วนบุคคลอีกหลายประการ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (ระดับการศึกษา วัย อาชีพ รายได้) ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธินิยม ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ประสบการณ์

2. การเลือกรับรู้และตีความ (Selective Perception and Interpretation) เป็นกระบวนการกลั่นกรองขั้นต่อมา เมื่อบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดแล้วก็ใช้ว่าข่าวสาร นั้นจะถูกรับรู้เป็นไปตามเจตนาารมณ์ของผู้ส่งสารทั้งหมด ผู้รับสารแต่ละคนอาจจะตีความหมาย ข่าวสารขึ้นเดียวกันที่ส่งผ่านสื่อมวลชนไม่ตรงกันความหมายของข่าวสารที่เผยแพร่ออกไป ดังนั้นความสำคัญจึงมิได้อยู่ที่ตัวอักษรรูปภาพหรือคำพูดเท่านั้น แต่อยู่ที่ผู้รับสารที่จะเลือกรับรู้ และตีความหมายตามความเข้าใจของตนเองหรือตามทัศนคติประสบการณ์ความเชื่อความต้องการ ความคาดหวังแรงจูงใจสภาวะร่างกายหรือสภาวะอารมณ์ขณะนั้น เป็นต้น และการที่จะเลือกรับรู้ หรือตีความสารนี้ผู้รับสารมักจะบิดเบือนข่าวสารเพื่อให้สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อ ของตนเอง

3. การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะ ส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทักษะคติของตนเองและมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ หรือไม่เห็นด้วยได้ง่ายกว่า งานวิจัยของ Allport, G.W. & Pastman, L. ที่มีการอ้างถึง คือการศึกษาถึง การถ่ายทอดข่าวลือจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง ซึ่งพบว่า ผู้รับมักจะถ่ายทอดเรื่องราวต่อไปยังคนอื่นๆ ไม่ครบถ้วนตามที่ได้รับมา ทั้งนี้เพราะแต่ละคนเลือกจดจำเฉพาะส่วนที่ตนเองเห็นว่าน่าสนใจเท่านั้น ส่วนที่เหลือมักจะถูกลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดต่อ ดังนั้นการสื่อสารมวลชน เช่น การโฆษณา หรือการรณรงค์ในเรื่องต่างๆ อาจจะไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แม้ว่าผู้รับสารจะได้รับสาร นั้นครบถ้วน แต่ผู้รับสารอาจจะไม่สนใจ จดจำในสิ่งที่เราต้องการให้รู้ให้จดจำก็เป็นการเลือกจดจำ นั้นเปรียบเสมือนเครื่องกรองชั้นสุดท้ายที่มีผลต่อการส่งสาร ไปยังผู้รับสาร ในบางครั้งข่าวสารอาจจะถูกปฏิเสธตั้งแต่ขั้นแรก โดยการไม่เลือกอ่านฟังหรือชมสื่อในกรณีที่ผู้รับสารหลีกเลี่ยง ไม่ได้ผู้รับสารก็อาจจะพยายามตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจหรือความต้องการของตนเองแต่หากว่าข่าวสารนั้นไม่เปิดโอกาสให้ความหมายแตกต่างกันไป (เพราะความชัดเจนที่เข้าใจ ตรงกันอยู่แล้ว) ผู้รับสารก็ยังมีโอกาสปฏิเสธข่าวสารนั้นได้อีกเป็นขั้นสุดท้ายกล่าวคือ เลือกจดจำ เฉพาะบางส่วนของตนเองสนใจหรือต้องการเท่านั้น

วินดาห์ล สเวน และซิกนิตเซอร์ เบนโน (Windahl Sven; & Signitzer Benno, 1977: 175) ได้สร้างแบบจำลองเกี่ยวกับ พฤติกรรมการเปิดรับ และการบริโภคสื่อของผู้รับสารไว้ ดังนี้

1. ก่อนเปิดรับผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกสิ่งที่มีความต้องการบริโภคเพื่อความพึงพอใจของตนเอง โดยเลือกสิ่งที่ต้องการจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับสารที่ต้องการเปิดรับ
2. ระหว่างเปิดรับสารผู้รับสารจะเลือกเข้าใจและตีความเนื้อหาของสารรวมทั้งบ่งชี้ถึงองค์ประกอบที่สำคัญของสาร
3. หลังเปิดรับผู้รับสารจะเลือกจดจำข้อมูลข่าวสารจากสารที่ได้เปิดรับไปแล้วและนำเนื้อหาของสารที่ผ่านมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นเกี่ยวกับสารที่ได้เปิดรับมา

ปัจจัยการเกิดพฤติกรรมการสื่อสาร

จากแนวความคิดและทฤษฎีที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าการเปิดรับข่าวสารในแต่ละบุคคลนั้นไม่เหมือนกันดังนั้นในการเปิดรับข่าวสารที่มีไม่เหมือนกันของแต่ละบุคคลจึงต้องหันมาสนใจ ถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ผู้บริโภครับสารจากสื่อต่างๆ นั้น เพราะเหตุใดปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสาเหตุ ของพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะต่างๆ กัน โดยจำแนกเป็นปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคลมาจากแนวคิดว่า คนเรามีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลในด้าน โครงสร้างทางจิตวิทยา บุคคลซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ฯลฯ การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่เหมือนกันส่งผลกระทบถึง

ความคิดทัศนคติตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ การสนใจและบุคลิกภาพต่างกัน ซึ่งปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และจิตวิทยาส่วนบุคคลนี้มักมีความสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) การเลือกรับรู้ (Selective Perception) และการเลือกจดจำ (Selective Retention) โดยมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทรกกลางระหว่างกระบวนการสิ่งเร้า กับพฤติกรรมตอบสนองนั่นเอง

2. ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมเนื่องจากคนเรายึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัด อยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใดๆก็ตาม มักจะ คล้อยตามกลุ่มในด้านความคิดเห็น ทัศนคติ และพฤติกรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มวัฒนธรรม และวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากผลรวมของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ของกลุ่มคนในสังคมหนึ่งๆจึงมัก เป็นตัวกำหนดกรอบแห่งการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมนั้นๆ และมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการ ตีความของคนในสังคมด้วย

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบสื่อสารเชื่อว่า ลักษณะต่างๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของสื่อสาร รวมทั้ง การตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วยปัจจัยจิตวิทยาที่มีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมเปิดรับ ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือแรงจูงใจทรงพลภูมิพัฒน์ (2538:99) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจคือ พลังแรง ภายในของบุคคลที่ทำให้คนเราเกิดพฤติกรรมและควบคุมแนวทางพฤติกรรมให้บรรลุจุดหมายได้แบ่ง แรงจูงใจออกเป็น 3 ชนิดใหญ่ๆ คือ

1) แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motives) คือ พลังที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรม ในการรักษาสภาพชีวิตให้อยู่รอด อยู่ในภาวะสมดุล มีปกติสุข ไม่ตาย เช่น แรงจูงใจในการบำบัด ความ หิว ความกระหาย ความต้องการพักผ่อนการขับถ่าย และแรงจูงใจทางเพศ เป็นต้น แรงจูงใจ ทางกาย นับว่าเป็นแรงจูงใจปฐมภูมิของคนเรา

2) แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งจัดเป็น แรงจูงใจขึ้นเรื่อง (Acquired, Learned, Secondary Motives) เช่นความอยากมีเพื่อน ความต้องการมีหน้า มีตา อยากรวย อยากสุขสำราญใจ แรงจูงใจทางสังคมเป็นผลมาจากความต้องการทางจิตใจของคนเรา ด้วยพร้อมๆกันเพื่อสนองจิตใจเบิกบานในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม

3) แรงจูงใจส่วนบุคคล (Personal Motives) ได้แก่ แรงจูงใจที่คนเราอยากทำ อยากเป็น หรือ อยากได้ตามที่ตนเองต้องการเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะเป็นลักษณะพิเศษ ดังนั้นสื่อในกระบวนการ สื่อสารจะมีผลหรือมีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับตัวผู้รับสารเป็นสำคัญสื่อ จะไม่มี อิทธิพลต่อผู้ไม่เลือกใช้สื่ออย่างแน่นอนและผู้รับสารจะเปิดรับสารจากสื่อใดหรือไม่เป็นผลมาจาก ภาวะจิตใจ สังคมวัตถุประสงค์และความต้องการของแต่ละบุคคลทำให้เกิดกระบวนการ เลือกสรร

ข่าวสารขึ้น จะเห็นได้ว่าการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น เป็นไปเพื่อความต้องการ ของบุคคลหรือ แรงจูงใจที่มาจากปัจจัยทางจิตวิทยาของผู้ใช้สื่อที่มีต่อข่าวสารต่างๆ ที่ส่งผ่าน มาทางสื่อมวลชนซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีความต้องการในการใช้ข่าวสารที่ได้มา เพื่อตอบสนอง ความต้องการด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน

สำหรับในเรื่องเกี่ยวกับขั้นตอนในการเปิดรับข่าวสารดังกล่าวนี้ เมอร์ริลล์ และ โลเวนสไตน์ (มารีญา ไชยเศรษฐ์, 2546: 21-22; อ้างใน John C. Merrill; & Ralph L. Lowenstein., 1971: 134 - 135) ได้ให้ความเห็นว่าข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสารได้มาก จะมีแนวโน้มที่จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นผู้รับข่าวสาร โดยทั่วไปปกติแล้วจะมีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อและข่าวสารตามแบบเฉพาะของแต่ละคนแตกต่างกัน ไป ซึ่งแรงผลักดันที่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้มีการเลือกรับสื่อ นั้นเกิดจากปัจจัยพื้นฐานหลายประการ สรุปได้คือ

1) ความเหงา เป็นเหตุผลทางจิตวิทยาโดยตรงที่ว่า ปกติคนเราจะไม่ชอบที่จะอยู่ตามลำพังคนเดียว เนื่องจากเกิดความรู้สึกสับสน วิตกกังวลและหวาดกลัว จึงชอบหรือพยายามที่จะรวมกลุ่มเพื่อสังสรรค์กับผู้อื่นเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ ซึ่งในกรณีที่ไม่สามารถจะติดต่อกับสังสรรค์กับบุคคลอื่นๆ ได้โดยตรง สิ่งที่ดีที่สุดในที่สุดก็คือ การอยู่กับสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร และในความเป็นจริงแล้วแล้วมีคนบางส่วนพอใจที่จะอยู่กับสื่อมวลชนมากกว่าที่จะอยู่กับบุคคลด้วยซ้ำ ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนสามารถเป็นเพื่อนแก้เหงาที่ไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนา หรือในทางสังคมให้แก่ผู้รับสารนั่นเอง

2) ความอยากรู้อยากเห็น กล่าวคือ ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้นสื่อมวลชนทั่วไปจึงยึดเอาความอยากรู้อยากเห็นเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งในการเสนอข่าวสาร ปกติมนุษย์มักจะมี ความอยากรู้อยากเห็น โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเองที่สุดไปจนถึงสิ่งที่อยู่ห่างมากที่สุดตามลำดับ ซึ่งไม่ว่าสิ่งที่สองความอยากรู้อยากเห็นนั้นจะเกิดจากวัตถุสิ่งของ ความคิด หรือการกระทำของเพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมโลกก็ตาม ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ นอกเหนือจากที่เกิดขึ้นใกล้ชิดกับตนเองมากที่สุด คงจะไม่มีอะไรดีกว่าสื่อมวลชนต่างๆ ทั้งนี้มีไว้เพราะว่าสิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อตนเอง ทั้งทางตรงและทางอ้อมเท่านั้นแต่เป็นความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ เช่น สาเหตุของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น รวมทั้งผลกระทบซึ่งอาจจะเกิดขึ้นกับตนเองและ/หรือผู้อื่นอีกด้วย เป็นต้น

3) ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง (Self – Aggrandizement) หมายถึง โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มักจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นอันดับแรก และในฐานะที่เป็นผู้รับข่าวสารจึงต้องการแสวงหาและใช้ข่าวสารบางอย่างที่สามารถจะใช้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง เพื่อช่วยให้ความคิดของตนบรรลุผลหรือเพื่อให้ข่าวสาร ที่ได้มาเสริมสร้างบารมี รวมทั้งได้ข่าวสารที่จะช่วยให้ตนเองได้รับความ

สะดวกสบาย ตลอดจนได้ข่าวสารที่จะทำให้เกิดความสนุกสนานบันเทิงข่าวสารเหล่านี้ไม่ว่าจะให้คุณในทางปฏิบัติ ทางจรรโลงจิต หรือแม้แต่ทางความคิด ก็สามารถจะหาได้จากสื่อมวลชนเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยทั่วไปแล้วผู้รับข่าวสารมักจะมีพฤติกรรมการเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการตามความต้องการของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อม เหตุผลและความจำเป็นของตนเองในการเลือกรับสื่อต่างๆ เนื่องจากการเลือกนั้น บุคคลย่อมจะเลือกสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least Effort)

- 4) ความแตกต่างดังกล่าวนี้ บางส่วนมาจากความแตกต่างทางชีวภาพหรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมแตกต่างกัน
- 5) มนุษย์ที่ต่างสภาพแวดล้อมกันจะได้รับการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน
- 6) การเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อถือที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป ความแตกต่างดังกล่าวได้กลายเป็นสภาวะเงื่อนไข (Condition) ที่กำหนดการรับรู้ข่าวสารกระบวนการสื่อสาร และการเลือกจดจำข่าวสารแตกต่างกันไป ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับที่ แคทซ์ และคณะ (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2533: 88; อ้างใน Blumer Katz J.G.Katz; Hass; & Gurevith, 1973) อธิบายว่า สภาวะของสังคมและจิตใจที่ต่างกัน ก่อให้มนุษย์มีความแตกต่างกันไป ความต้องการที่ต่างกันนี้ ทำให้แต่ละคนคาดคะเนว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจได้แตกต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น ลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกันจะแตกต่างกันไป ขั้นสุดท้ายคือ ความพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อจะต่างกันออกไป

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนี้ จะเห็นได้ว่าข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญ ในการนำมาประกอบการตัดสินใจของบุคคล ยิ่งบุคคลเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใด บุคคลย่อมต้องการเปิดรับข่าวสารมากขึ้นเท่านั้น โดยไม่จำกัดว่าจะทำการเปิดรับ ข่าวสารจากสื่อใดไม่ว่าจะเป็น สื่อมวลชน สื่อบุคคล หรือสื่อเฉพาะกิจ แต่ทั้งนี้บุคคลจะทำการเปิดรับข่าวสารเฉพาะเรื่อง ที่ตนให้ความสนใจเท่านั้นเนื่องจากข่าวสารในปัจจุบันมีมากเกินไป ผู้รับสารจะรับไว้ทั้งหมดได้ จึงทำให้เกิดกระบวนการเลือกรับข่าวสารขึ้น อย่างไรก็ตามบุคคลแต่ละคนก็จะมีเกณฑ์ในการเลือกรับข่าวสารที่ต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล, สภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ และวัตถุประสงค์หรือความต้องการที่จะเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคลที่ต่างกันย่อมทำให้มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันได้ด้วย

ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้และความพึงพอใจ โดยในส่วนของ การใช้ประกอบด้วย แรงจูงใจในการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ไทย การเปิดรับชม และลักษณะการเลือก

รับชมละครโทรทัศน์ไทย ส่วนแรงจูงใจในการรับชมละครโทรทัศน์ไทยของประชาชนลาว เป็นแรงจูงใจส่วนบุคคล มีคือ ความเหงา ความอยากรู้อยากเห็น ประโยชน์ใช้สอยส่วนตน

ในที่นี้ความเหงาหมายถึง การเปิดรับชมเพื่อไม่ให้อยู่คนเดียว เปิดรับชมเพื่อผ่อนคลายความรู้สึกสับสน เปิดรับชมเมื่อวิตกกังวลและหวาดกลัว เปิดรับชมเพื่อเป็นเพื่อนแก้เหงา ขณะที่ความอยากรู้อยากเห็น หมายถึง การเปิดรับชมเอง การเปิดรับชมกับครอบครัว การเปิดรับชมกับญาติหรือเพื่อน ประโยชน์ใช้สอยส่วนตนหมายถึง เพื่อช่วยสนับสนุนความคิด เพื่อแสวงหาความรู้ เพื่อความสนุกสนานบันเทิง

ในส่วนของ การเปิดรับชมละครโทรทัศน์ไทย หมายถึง ระยะเวลาในการเปิดรับชม ความถี่ในการเปิดรับชม ช่วงเวลาในการเปิดรับชม เหตุผลในการเปิดรับชม ประเภทละครที่เปิดรับชม ขณะที่ การเปิดรับชมละครโทรทัศน์ไทยประกอบด้วย ระยะเวลาในการเปิดรับชม ความถี่ในการเปิดรับชม ช่วงเวลาในการเปิดรับชม เหตุผลในการเปิดรับชม และประเภทละครที่เปิดรับชม ลักษณะการเลือกเปิดรับชมละครโทรทัศน์ คือ การเลือกสื่อที่สามารถจัดหามาได้ การเลือกสื่อที่สอดคล้อง การเลือกสื่อที่สะดวก และการเลือกสื่อตามความเคยชิน

ความพึงพอใจในที่นี้หมายถึง การตอบสนองจากละครไทยต่อผู้ชมชาวลาวในด้านความต้องการสารสนเทศ ความต้องการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความต้องการความบันเทิง

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับละครโทรทัศน์

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าตามผังช่องรายการของสถานีโทรทัศน์ต่างๆ นั้น นอกจากละครไทยแล้ว ยังมีละครต่างประเทศเข้ามาฉายออกอากาศให้เห็นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะละครโทรทัศน์เอเชียที่กำลังเป็นที่นิยม ได้แก่ ละครไต้หวัน ละครจีน ละครเกาหลี ละครญี่ปุ่น เป็นต้น ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้รับชม ซึ่งละครโทรทัศน์เอเชียได้รับความนิยมยาวนานมาอย่างต่อเนื่อง เพราะละครโทรทัศน์เอเชียเหล่านี้ ทำให้ผู้ชมได้ความแปลกใหม่ ได้ทราบถึงสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งที่เหมือนและแตกต่างกับสังคมไทย

ละครโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทย แบ่งเป็น 6 ประเภทใหญ่ๆ คือ (ปนัดดา ธนสถิตย์, 2531 อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2541: 285-286)

1. Drama Special ได้แก่ละครประเภทพิเศษที่เล่นในวาระโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันแม่ วันทีระลึกของหน่วยงานต่างๆ ละครการกุศล ลักษณะของละครโทรทัศน์แบบนี้จะเป็นละครสั้นจบในตอนเดียวมักใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง

2. TV. Series เป็นละครสั้นเล่นแต่ละครั้งจะจบในเวลา 30 – 60 นาที แต่จะออกอากาศเป็นประจำ เนื้อหาในแต่ละตอนจะเป็นแนวเดียวกัน และใช้ผู้แสดงชุดเดียวกัน แต่เรื่องราวจะเปลี่ยนไป เช่น นื่องใหม่ร้ายบริสุทธิ์

3. TV.Serials เป็นละครเรื่องยาวที่เล่นหลายตอนจบ ประมาณ 20 – 30 ตอน เนื้อเรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องเดียวกัน ออกอากาศเป็นประจำ ใช้ผู้แสดงเป็นชุดเดียวกัน ละครแบบนี้รู้จักในชื่อของ Soap Opera เช่น ปริศนา, เจ้ากรรมนายเวร, เงา, รอยรักรอยอดีต

4. Mini Series เป็นละครสั้น ๆ เล่นจบใน 2-3 ตอน ผู้แสดงไม่ใช่ชุดเดียวกัน และในเรื่องแต่ละเรื่องจะไม่เกี่ยวข้องกันเลย ตัวอย่างเช่น ละครชุดรักสับหลัก เพชรในเรือน รักคืออะไร

5. Anthology Series/ Anthology Drama เป็นละครที่จบในตอนเลย ผู้แสดงไม่ใช่ชุดเดียวกัน และเรื่องราวแต่ละตอนไม่เกี่ยวข้องกันเลย ตัวอย่างเช่น ปากกาทอง เข่าขวัญวันพุธ

6. Sit-com เป็นละครแนวตลกสนุกสนานมีลักษณะล้อเลียนสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น เป็นละครที่จบในแต่ละตอน แต่ใช้นักแสดงชุดเดียวกันที่เล่นบทบาทเดิม คำว่า Sit นั้นย่อมาจาก Situation ส่วนคำว่า Com ย่อมาจาก Comedy เมื่อรวมกันหมายความว่า ตลกสถานการณ์ ซึ่งหมายความว่า ความขบขันที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ

นอกจากนี้ประเภทของละครโทรทัศน์นั้น สามารถแบ่งออกเป็น 11 ประเภท ดังนี้ (ชยพล สุทธิโยธิน และสันติ เกษมสิริทัศน์, 2548: 63-64)

1. ละคร โศกนาฏกรรม (Tragedy) เป็นละครที่มีลักษณะสำคัญคือเป็นการนำเสนอความทุกข์ทรมานของมนุษย์ที่จบลงด้วยหายนะของตัวเอง ตัวเอกมักเป็นบุคคลที่มีความสามารถ หรือมีพรสวรรค์อันยิ่งใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็มีข้อบกพร่อง สำคัญที่เป็นปมนำไปสู่ความหายนะ ของตนในที่สุดเรื่องราวของเหตุการณ์ในละครประเภทนี้มักจะแสดงให้เห็นถึงความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของมนุษย์ทำให้เกิดความรู้สึกสงสารเห็นอกเห็นใจอันจะนำไปสู่ความเข้าใจชีวิตความหายนะของตัวเองที่เกิดขึ้นในเรื่องจะต้องเกิดขึ้นตามกฎแห่งกรรมอันเกิดจากลักษณะนิสัยของตัวเองและการกระทำที่ผิดพลาดของตัวเองละครอย่างเป็นเหตุเป็นผลไม่ใช่ด้วยความบังเอิญซึ่งเมื่อผู้ชมชมแล้วจะได้ บังเกิดความเข้าใจชีวิต (Enlightenment) เกิดการชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว (Catharsis) สร้าง ความรู้สึกสูงส่งและงดงามในจิตใจ (Exaltation)

2. ละครตลกขบขัน (Comedy) ละครตลกแบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ ละครตลก แบบฟาร์ส (Farce) และละครตลกแบบคอมดี้ (Comedy)

2.1 ละครตลกแบบฟาร์ส (Farce) เป็นละครตลกที่เก่าแก่ที่สุดและเป็นจุดเริ่มต้น ของละครตลกอื่นๆเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์ที่รู้จักการหัวเราะเยาะเย้ย ข้อบกพร่อง ความผิดพลาดของตนเองและผู้อื่นทำให้มนุษย์สามารถอดทนต่อสภาพแวดล้อมที่ลำบากยากเย็นได้ สามารถต่อสู้

เผชิญชีวิตได้อย่างเข้มแข็งต่อไปตลกแบบฟาร์สมักใช้ความตลกแบบพลิกความคาดหมายด้วยเหตุการณ์ที่เหลือเชื่อและเกือบไม่มีทางเป็นไปได้ในโลกแห่งความจริงอย่างไรก็ตามผลของข้อบกพร่องต่างๆ จะต้องไม่สร้างความรู้สึกลึกลับเสียหายเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างจริงจังเหมือนในโลกของความเป็นจริง มิฉะนั้นผู้ชมจะรู้สึกสงสารมาแทนที่ความตลก

2.2 ละครรตลกแบบคอเมดี้ (Comedy) เป็นละครตลกที่พัฒนามาจากละครตลก แบบฟาร์ส โดยนำเอาภาษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีความคิดมาพัฒนาความตลกให้ละเอียดละไมสุขุมลึกซึ้งยิ่งขึ้นทำให้เกิดละครตลกที่เนบเนียน ไม่โจ่งแจ้งโปกฮาอะอะตึงตังเหมือนละครตลกแบบฟาร์สละครตลกแบบคอเมดี้ที่นิยมแสดงมาตั้งแต่เดิมมีหลายประเภทนอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ภาพแบบ โดยนำเอาละครประเภทอื่นๆ มาผสมผสานจนเกิดเป็นละครตลกหลายประเภทย่อยดังนี้

2.2.1 ละครรตลกรักโรแมนติก (Romantic Comedy) เป็นละครที่ใช้จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แต่มีเหตุผลน่าเชื่อถือเป็นเรื่องราวความรักของตัวละครเอก พระเอก นางเอก ที่มีคุณสมบัติดีหล่อสวย งาม ตามอุดมคติ ต้องเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ในตอนต้นเรื่อง แต่สามารถฝ่าฟันมาได้จนพบกับความสุขในตอนท้ายเรื่องเรื่องราวจะนำเสนอความสุขจากความตลกขบขัน เรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมซึ่งอาศัยตัวละครตลกอาชีพ (Clown) นอกเหนือจากพระเอก นางเอกคอย สร้างเรื่องราวขบขัน จากคำพูดกริยาท่าทางด้วยความเป็นความเซย ความซื่อไร้เดียงสาหรือความไม่รู้

2.2.2 ละครรตลกชั้นสูงหรือตลกผู้ดี (High Comedy Comedy of Manners) เป็นละคร ตลกที่ล้อเลียนเสียดสีชีวิตในสังคมชนชั้นสูงล้อเลียนเรื่องราวพฤติกรรม ขนบธรรมเนียมของคนชั้นสูงในสังคมซึ่งเต็มไปด้วยขนบธรรมเนียมแบบพิธีข้อบังคับต่างๆ มากมายจนบางครั้ง ทำให้รู้สึกอึดอัดจึงทำให้เกิดการสร้างเรื่องล้อเลียนขึ้น และมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ตลกผู้ดี” (Comedy of Manners) คำว่า Manners หมายถึง กิริยามารยาทขนบธรรมเนียมปฏิบัติผู้ดี ซึ่ง ขนบธรรมเนียมและกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมชั้นสูงนั้นเป็นสิ่งที่เคร่งครัดที่บังคับให้คนในสังคมนั้น ต้องทำตาม สร้างความอึดอัดคนในสังคมชั้นสูงอยากจะทำให้อะไรก็ทำไม่ได้หากฝ่าฝืน ก็จะถูกลงโทษหรือตีเตือน เมื่อในโลกความเป็นจริงไม่สามารถทำได้จึงได้สร้างตัวละครที่ เป็นตัวเอกให้เป็นคนชั้นสูงให้แหวกกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นการตอบสนองความพึงพอใจความสะใจ ของผู้ชมทั้งคนชั้นสูงเองและคนทั่วไปที่ได้เห็นการกระทำอื่นฝ่าฝืนกฎเกณฑ์นั้นอันเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดที่สะสมอยู่ในใจ

2.2.3 ละครรตลกแบบเสียดสี (Satiric) เป็นละครที่มุ่งเน้นการเสียดสีล้อเลียน ที่รุนแรงกว่าตลกชั้นสูงละครตลกแบบเสียดสีมุ่งล้อเลียนพฤติกรรมของคนทั่วไปในสังคมที่มีทั้งเรื่องน่าละอายเรื่องที่เป็นข้อบกพร่องซึ่งเมื่อผู้ชมได้เห็นข้อบกพร่องเหล่านั้นก็ทำให้เกิดความละอายใจเกิดนำไปสู่การแก้ไขละครประเภทนี้ต้องอาศัยความสามารถของผู้ประพันธ์ในการคิดสร้างสรรค์วิธีการ

ล้อเลียนอย่างแสบคายเพื่อไม่ให้ผู้ชมหรือผู้ที่ถูกล้อเลียน โกรธซึ่งขึ้นอยู่กับการวาง โครงเรื่องที่ดีการ สร้างตัวละครการใช้ภาษาคำพูดที่ตลกเสียดสีอย่างเจ็บแสบ

2.2.4 ละครตลกรักระจุ่มระจิม (Sentimental Comedy) เป็นละครตลกที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเป็นหลักมีลักษณะใกล้เคียงกับละครชีวิตแบบเมโลดรามาราว ตั้งอยู่บนพื้นฐานของตัวเอกที่น่ารักน่าเอ็นดูของตัวละครเอกมีลักษณะให้ความรักความเห็นอกเห็นใจ ตัวเอกมากกว่าตลกแบบคอมเมดี้ (ซึ่งเสียดสีแบบปราศจากความเห็นอกเห็นใจ) ความตลกขบขัน มัก เกิดขึ้นจากบุคคลแวดล้อม ตัวเอกเช่นคนรับใช้เพื่อนหรือญาติของตัวเอก เป็นการสร้างความ สนุกสนานตลกขบขันแบบผิวเผินไม่ได้มุ่งล้อเลียนพฤติกรรมหรือข้อบกพร่องของมนุษย์หรือทำให้ เกิดความละอายหรือสร้างความเคียดแค้นให้ผู้ถูกล้อเลียนแต่เอามาล้อเลียนแบบน่ารักน่าเอ็นดูช่วยเข้า กระเข้าหาให้เกิดความสนุกสนานมากกว่าความทุกข์ละครประเภทนี้เป็นที่นิยมมากทาง โทรทัศน์ เพราะดูแล้วให้ความเพลิดเพลินผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวันได้ดี

2.2.5 ละครตลกประเภทสถานการณ์ (Situation Comedy) เป็นละครที่มีความ ตลก ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องราวสับสนอลเวงผิดพลาดตัวส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้น โดยบังเอิญการ ดำเนินเรื่องมักมีการสร้างตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะเฉพาะขึ้นมาทำให้น่าไปสู่การกระทำที่ตลกขบขัน ขวนหัว เช่น ละครโทรทัศน์เกาหลี เรื่อง รักหมดใจ ยัยกะล่อน (My Girl)

2.2.6 ละครตลกแนวการต่อสู้ (Action Comedy) เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของเรื่องการต่อสู้แต่เป็นการต่อสู้ชนิดที่ไม่จริงจังไม่เน้นการฆ่าการฆาตกรรมแต่เน้นที่ความสนุก สนานตลกขบขันมากกว่า เช่น ละครโทรทัศน์เกาหลี เรื่อง Invincible Parachute Agent ละคร โทรทัศน์ จีน เรื่อง เอ โก หว่า (Project A)

2.2.7 ละครตลกชีวิต (Drama Comedy) เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของเรื่อง ชีวิตผู้คนเรื่องการต่อสู้ชีวิตที่นำมาเสนอด้วยมุมมองตลกขบขัน

2.2.8 ละครตลกครอบครัว (Family Comedy) เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของเรื่องชีวิตในครอบครัวพ่อแม่ลูกที่นำเสนอด้วยมุมมองความตลกขบขัน

2.2.9 ละครตลกแนวเรื่องผี (Horror Comedy) เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของเรื่องลึกลับสยองขวัญเรื่องภูตผีปีศาจที่นำเสนอด้วยมุมมองความตลกขบขัน

3. ละครชีวิตรักอิงนิยายหรือโรมานซ์ (Romance) หรือ โรแมนติก (Romantic) เป็นละคร ที่ นำเสนอเรื่องราวความรู้สึกอันเกิดจากความรักเป็นนิยายที่ผู้คนปรารถนาใฝ่ฝันที่จะได้พบ แต่ไม่ได้พบ พานในชีวิตจริงละครประเภทนี้มีลักษณะนำพาผู้คนหลบหนีไปจากสภาพความเป็นจริงในชีวิตไปสู่ ชีวิตในอุดมคติสอดคล้องกับแนวทฤษฎีการหลีกหนี (Escapism Media) ที่ช่วยผู้คนให้ผ่อนคลายความ ตึงเครียดในชีวิตประจำวันโดยการนำพาผู้คนหลีกหนีไปจากความทุกข์ ในชีวิตจริงที่เผชิญกับความ

ยากจนความลำบากความเร้นลับที่เผชิญอยู่ให้มาสัมผัสกับความสุข ที่ได้จากการสวมบทบาทชีวิตตัวละครตัวใดตัวหนึ่งตามจินตนาการของตน ได้สัมผัสชีวิตตัวละครได้ ร่วมทุกข์ร่วมสุขไปกับตัวละครเรื่องราวของละครประเภทนี้มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรักการจินตนาการเทพนิยายการหวนถวิลหาอดีตที่รุ่งเรืองการเดินทางไปยังดินแดนไกลโพ้นและการผจญภัยในดินแดนซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งสวยงามตื่นเต้นในสังคมที่เปี่ยมไปด้วยความสุขพระเอกมักเป็นวีรบุรุษนางเอก เป็นวีรสตรีพร้อมด้วยคุณสมบัติภาพสมบัติที่มนุษย์ใฝ่ฝันมีความกล้าหาญเปี่ยมล้นไปด้วยคุณธรรม ความรักอันยิ่งใหญ่ ความเสียสละแม้มีอุปสรรคเพียงใดในที่สุดธรรมย่อมชนะอธรรม

4. ละครเซ็นติเมนทัลดราม่า (Sentimental Drama) เป็นละครที่แฝงอารมณ์อ่อนไหว ตัวละครน่ารักน่าเห็นใจพระเอกนางเอกคู่พร้อมทุกประการแม้จะมีอุปสรรคเพียงใดก็จบลงด้วยความสุข พร้อมทั้งมีหลักปรัชญาคติสอนใจบ้างตามสมควรละครประเภทนี้เกิดจากความต้องการของผู้ชมที่ต้องการชมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเพียงอย่างเดียว

5. ละครชีวิตเรจิมย์หรือเมโลดราม่า (Melo drama) เป็นละครเร้าอารมณ์ที่ประพันธ์ขึ้นมาเพื่อสร้างความบันเทิงเรจิมย์แก่ชีวิตด้วยการผูกเรื่องให้ดำเนินไปอย่างสนุกสนานไม่ต้องคำนึงถึงเหตุผลมากนักเรื่องราวที่น่าเสนอมักเป็นเรื่องราวชีวิตรัก ความขัดแย้งการชิงดีชิงเด่นการโต้ตอบปริศยากันละครประเภทนี้มีหัวใจสำคัญอยู่ที่โครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่องทำให้การดำเนินเรื่องของละครสนุกสนานตัวละครมีความสำคัญรองลงมาตัวละครจึงมักเป็นตัวละครประเภทตัวละครแบบธรรมเนียมนิยม (Stock Character) เพื่อให้ผู้ชมจดจำเรื่องราวได้ง่ายกล่าวคือพระเอก (Hero) มีเสน่ห์กล้าหาญ มีคุณธรรมมีอุดมการณ์ซื่อสัตย์สุจริตนางเอก (Heroine) มักมีลักษณะดีพร้อม มีความสวยงามน่าใจดีมีความอดทนต่อโชคชะตาและอุปสรรคขีดขวางต่างๆ อย่างเหลือเชื่อตัวผู้ร้าย (Villain) ร่างกายแข็งแรงทรหดอดทนหน้าตาไม่ค่อยดีมีความร้ายกาจแทบทุกด้านหาความดีไม่ได้เลย เป็นคนที่ตามขัดขวางพระเอกและนางเอกอยู่ตลอดเวลานอกจากนี้ตัวละครแบบเมโลดราม่ามักเป็นตัวละครแบบตายตัว (Typed Character/ Stereo Type) ซึ่งมีคุณลักษณะคงที่ไม่ว่าเวลาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็จะมีลักษณะแบบนั้นไปตลอด

6. ละครการต่อสู้ (Action) เป็นละครที่น่าเสนอเรื่องราวความเก่งกล้าหาญของตัวเอกที่เป็นวีรบุรุษ (Hero) ที่มุ่งปกป้องคุ้มครองสังคมและโลกให้ปลอดภัยจากการกระทำของตัวร้าย (Villain) เน้นจากการต่อสู้ระหว่างตัวเอกและตัวร้าย ตัวเอกจะเป็นผู้ที่มีความเก่งมีความสามารถ สูงมีความเฉลียวฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณ แม้ในตอนต้นเรื่องตัวเอกอาจจะพ่ายแพ้ต่อตัวร้าย แต่ในที่สุดด้วยความเก่งกล้าสามารถหรือความฉลาดของตัวเอกก็จะเป็นฝ่ายชนะในที่สุด ละครประเภทนี้มุ่งสร้างความรู้สึกตื่นเต้น (Exciting) แก่ผู้ชมเพื่อติดตามชมว่าตัวเอกจะสามารถแก้ไขสถานการณ์หรือเอาชนะตัวร้ายได้อย่างไร

7. ละครตื่นเต้นผจญภัย (Adventure) เป็นละครที่นำเสนอเรื่องราวการผจญภัย ไปยังดินแดนต่างๆที่ลึกลับมหัศจรรย์เต็มไปด้วยเรื่องตื่นเต้นระหว่างการเดินทางการเผชิญกับสิ่งที่เร้นลับ สิ่งแปลกใหม่ สิ่งที่ทำทลายความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์

8. ละครลึกลับสยองขวัญ (Horror) เป็นละครที่มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นปมปริศนา ปมแฝงเร้น ชวนตื่นเต้น สยองขวัญ เกี่ยวข้องกับภูตผีปีศาจต่างๆ เวทมนต์บางครั้งนิยมเรียกว่า “ละครผี”หรือเรื่องผีเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความลึกลับตื่นเต้นน่าสะพรึงกลัวของภูตผีปีศาจต่างๆ หรือเรื่องของวิญญาณความอาฆาตแค้นของวิญญาณต่างๆที่สามารถติดต่อสื่อสารข้ามภพระหว่าง วิญญาณมนุษย์ได้และสามารถแสดงออกให้มนุษย์หวาดกลัวได้ซึ่งปัจจุบันมีการนำเรื่องผีมาสร้างเป็น ละครแนวตลกขบขันเพื่อสร้างความสนุกสนานมากกว่าความน่ากลัว

9. ละครฆาตกรรม (Crime) เป็นละครที่นำเสนอเรื่องราวของเหตุการณ์การฆาตกรรม การตายของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนการฆ่าคนตายเพื่อการแก้แค้นละครประเภทนี้มุ่งสร้างความตื่นเต้นให้กับผู้ชม โดยให้ผู้ชมติดตามว่าตัวละครที่เป็นเหยื่อจะหนีรอดพ้นจากการฆาตกรรมได้หรือไม่ตัวเอกจะสามารถมาช่วยเหยื่อได้ทันเวลา หรือไม่ตัวเอกจะปกป้องผู้ที่อ่อนแอที่กำลังจะตกเป็นเหยื่อ ได้หรือไม่ใครจะตกเป็นเหยื่อรายต่อไปเหยื่อจะถูกฆ่าได้อย่างไรคนร้ายจะถูกจับตัวมาลงโทษได้หรือไม่ในบางครั้งตัวเอกก็ตกเป็นเหยื่อที่ถูกตามล่าอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ฆาตกรรมตัวเองต้องพยายาม หนีเอาตัวรอดให้ได้จากสถานการณ์ต่างๆที่ร้ายแรง

10. ละครสืบสวนสอบสวน (Suspense) เป็นละครที่เน้นการสืบสวน เพื่อค้นหาบุคคล ผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆโดยมากมักเป็นการกระทำผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติดค้าอาวุธ วิทยาศาสตร์ ฆาตกรรมซึ่งการสืบสวนนี้มักกระทำโดยตัวเอกที่มีความฉลาดหลักแหลมมีไหวพริบ ปฏิภาณสามารถติดตามเบาะแสร่องรอยของคนร้ายได้ผู้ชมจะตื่นเต้นระทึกใจไปกับตัวเอกว่าจะสามารถเปิดเผยปมลึกลับที่อยู่เบื้องหลังได้หรือไม่

11. ละครพื้นบ้าน (Folk tale) เป็นละครที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านเทพนิยายเรื่องปรัมปราเรื่องเล่าในสังคมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษา เพื่อช่วยทำให้ทราบว่าผู้รับชมนั้นมีการเลือกหรือชื่นชอบละครประเภทไหนเพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการรับชมละครโทรทัศน์ไทยเพื่อให้เข้าใจง่ายเกี่ยวกับประเภทละครโทรทัศน์ไทยผู้วิจัยจึงจัดประเภทละครโทรทัศน์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้เป็นประเภทเดียวกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับประเภทละครโทรทัศน์ที่กล่าวไปแล้วนั้น ในปัจจุบันจะเป็นแบบ T.V. Serials หรือ Soap Opera ที่เป็นละครเรื่องยาวหลายตอน ซึ่งมีเรื่องราวต่อเนื่องกันไปและทำการฉายออกอากาศทางฟรีทีวี 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งขึ้นอยู่กับการวางแผนผังรายการของแต่ละสถานี เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและความต่อเนื่องของละคร

ละครโทรทัศน์ช่วงภาคหลังข่าวภาคค่ำเวลา 20.30-22.30 น. เป็นละคร T.V. Serials เรื่อง
ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2541: 288-289)

1. ด้านเนื้อหา จะวนเวียนอยู่กับเรื่องบทบาททางเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างเพศ
2. รูปแบบการนำเสนอ เป็นความพยายามที่ทำให้ดูสมจริง มีเหตุมีผลทั้ง ๆ ที่เนื้อเรื่อง
ไม่ใช่เรื่องจริง
3. จังหวะการดำเนินเรื่อง จะดำเนินเรื่องช้า ๆ ให้สามารถติดตามได้ และผู้ชมจะทำงาน
อย่างอื่นระหว่างดู
4. พื้นฐานทางอารมณ์ อาจจะมีอารมณ์หลากหลาย ทั้งความรัก ความแค้น และความทุกข์
เนื่องจากละคร โทรทัศน์นั้นมีหลากหลายประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นแต่ผู้วิจัยได้แบ่งประเภท
ละครโทรทัศน์ที่กลุ่มผู้ชมชอบชม แบ่งเป็น 6 กลุ่มดังนี้

- ละครชีวิตรัก
- ละครการต่อสู้ (Action)
- ละครตลกเบาสมอง
- ละครสืบสวนสอบสวน
- ละครไสยศาสตร์/อำนาจลึกลับ
- อื่นๆ

ประเภทละครที่กล่าวมานั้น เป็นละครที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีของไทย เช่น
สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 และช่อง 9 โดยผู้ศึกษาวิจัย จะนำไปเป็นคำถามเพื่อเป็นข้อมูลให้
กลุ่มตัวอย่าง ในการกลอกแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างบางคนชอบเปิดรับชมประเภทละครไม่
เหมือนกัน บางคนชอบละครชีวิตรัก บางคนชอบละครตลกเบาสมองหรือละครชีวิตการต่อสู้ เป็นต้น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นแล้วยังมีวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ทั้งในด้านข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับชมละคร โทรทัศน์แต่กลุ่มเป้าหมายเป็นแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา
และข้อมูลเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการศึกษาดังนี้

กนกพร จันทเวช (2550) ศึกษาเรื่องการเปิดรับชมละคร โทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการ
เลียนแบบบุคลิกภาพของนักศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับชมละคร โทรทัศน์ทุกวันและใช้
เวลาในการรับชม 1 ชั่วโมง ซึ่งเหตุผลที่รับชมเพื่อต้องการความสนุกสนานบันเทิง การเลือกชมละคร
โทรทัศน์เรื่องนั้นเพราะการดำเนินเรื่องดี กระชับสนุกน่าติดตาม และมีการนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่อง
ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังทำให้ได้ข้อคิด คติสอนใจ คำสอนต่างๆ ดังกล่าวเห็นว่า กลุ่ม

ตัวอย่างมีการเปิดรับชมละคร โทรทัศน์ทุกวันและใช้ระยะเวลาในการรับชมละครโทรทัศน์เป็นเวลายาวนานมากกว่า 8 เดือนขึ้นไป นอกจากนั้นการวิจัยได้ทำการวิจัยศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงเพียงแห่งเดียว ดังนั้นจึงมีการศึกษากลุ่มอื่นอีกด้วยเพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบ แต่การวิจัยยังเป็นไปในลักษณะเดียวกัน โดยเน้นศึกษาผู้รับสาร ไม่ได้ศึกษาผู้ส่งสาร

นันทพร อติเรกโชติกุล และ เนตรชนก คงทน (2545) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการรับชมละครโทรทัศน์ไทยและการนำไปใช้ประโยชน์ในการนำไปพัฒนาตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครราชสีมาพบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาให้ตนเองเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือพัฒนาให้เป็นผู้ที่พึ่งตนเอง สำหรับการพัฒนาการแต่งกายให้เหมาะสมนั้นนักศึกษาเห็นว่าประโยชน์ได้น้อยที่สุด ในด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาให้ตนเองมีความรู้ความสามารถของนักศึกษาพบว่า สามารถทำให้นักศึกษานำไปใช้พัฒนาให้กับตนเองมีความรู้ ความเข้าใจสภาพและปัญหาของคนไทยมากที่สุดรองลงมา คือ การนำไปใช้เพิ่มพูนความรู้ด้านการใช้ภาษาพูดและเขียนแต่ใช้ช่วยพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในวิชาที่กำลังศึกษาได้น้อยที่สุด

ไศลทิพย์ จารุภูมิ (2535) ศึกษาความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ของกลุ่มแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ติดตามดูละครหลังข่าวภาค 20.00 น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจมากที่จะดูละครโทรทัศน์ มีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของตัวละคร หรือเนื้อเรื่องในขณะที่ดูและได้นำละครไปใช้ประโยชน์ในทางสังคม โดยนำไปเป็นประเด็นสนทนา และเป็นสื่อกลางในการเข้าเรื่องกลุ่มความพึงพอใจหลักที่ได้รับจากละครโทรทัศน์คือความสนุกสนานเพลิดเพลินจากเนื้อเรื่อง ดารา ฉากการแต่งกาย การผ่อนคลาย หรือหลีกเลี่ยงจากความเครียดในปัญหาชีวิตประจำวัน การสำรวจความเป็นจริง การได้รับคำแนะนำ นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือความเชื่อถือ

ตรีรัตน์ นิลรัตน์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า นักศึกษาชอบดูละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาตลก สนุกสนาน โดยดูร่วมกับสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด ช่วงที่ดูละครบ่อยที่สุดในวันจันทร์-ศุกร์ คือเวลา 20.30-23.00 น. วันเสาร์-วันอาทิตย์เวลา 12.00-16.00 น. ซึ่งนักศึกษาดูละครโทรทัศน์เพื่อความสนุกสนานบันเทิง ในการนำประโยชน์ของละครโทรทัศน์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองนั้นนักศึกษาเห็นว่าสามารถนำไปใช้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน พัฒนาให้ตนเองมีความรู้ ความเข้าใจในสภาพปัญหาและสังคมไทย พัฒนาให้ตนเองเข้าใจและให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

สุภาพันท์ บุนนาค (2546) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำของเด็กในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี

ความถี่ในการเปิดรับชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำทุกวัน ใช้เวลาในการเปิดรับ ชมประมาณ 1 ชั่วโมง โดยมีสาเหตุที่เปิดรับชมเพราะต้องการเปิดรับชมเอง มีลักษณะการเปิดรับชมตั้งใจชม พอสมควร โดยเปลี่ยนช่องอื่นเมื่อละครไม่สนุกหรือนำเบื่อบุคคลที่ร่วมรับชมนั้นส่วนใหญ่ชมกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยส่วนใหญ่มีความถี่ในการสนทนากับพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเรื่องละครโทรทัศน์หลังข่าวต่างๆ ครั้ง กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวทำให้สนุกสนานเพลิดเพลิน ในระดับสูงมากที่สุด รองลงมาคือ ทำให้ได้ข้อคิดคติสอนใจ คำสอนต่างๆ

นอกจากนั้นการนำประโยชน์ของละครโทรทัศน์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองนั้นนักศึกษาเห็นว่าสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อนพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในสภาพปัญหาและสังคมไทย ช่วยให้ตนเองเข้าใจและให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาของ สุภาพันธุ์ บุญนาค การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำในประเด็นทำให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน และทำให้ได้รับการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น ทำให้ได้ข้อคิด คติสอนใจ คำสอนต่างๆ และยังเป็นการวิจัยที่ศึกษาเพียงละครหลังข่าวภาคค่ำเท่านั้น กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กนักเรียน ผู้ศึกษาจึงอยากจะศึกษาละครช่วงอื่นๆด้วยเพื่อนำผลที่ศึกษามาเปรียบเทียบกัน

จากข้อค้นพบในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ผู้ศึกษาเห็นว่า ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ความสนุกสนานเพลิดเพลินการผ่อนคลาย และเป็นประเด็นสนทนาในการเข้าร่วมกลุ่มโดยมีการนำเสนอทั้งในด้านบวกและลบ และจากงานวิจัยดังกล่าวพบว่า อาชีพที่ต่างกันจะมีพฤติกรรมการรับชมละครที่ต่างกัน ส่วนการศึกษาจะไม่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี ส่วนประโยชน์นั้นไม่เพียงพอนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันสนทนาแลกเปลี่ยนหรือเผยแพร่ไปยังบุคคลอื่นเท่านั้น ยังรวมถึงประโยชน์ในการเรียนรู้และแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นำมาเป็นข้อคิด สั่งสอน ตักเตือนลูกหลานให้ระมัดระวังป้องกันตัวเอง นำมาเพิ่มพูนความรู้ด้านการใช้ภาษาพูดและเขียนและยังช่วยในการตัดสินใจด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคลในการเลือกรับ หรือเลือกจดจำ ที่แตกต่างกันออกไปของบุคคล

งานวิจัยที่ได้กล่าวมานั้นเห็นว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ไปทำการศึกษาในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว นอกจากนั้นการศึกษา การใช้และความพึงพอใจ ยังไม่มีการศึกษาตัวแปรการใช้สื่อในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะการเลือกรับชมละครโทรทัศน์อันประกอบด้วยการจัดหาได้ การเลือกสื่อที่สะดวก การเลือกสื่อที่สอดคล้อง การเลือกสื่อที่เคยชิน

ถึงแม้ว่างานวิจัยจะมีจุดต่างแต่ก็ยังมีจุดเหมือนหลายอย่างเช่นวิธีการวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาประชาชนลาวที่อยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การใช้ละครโทรทัศน์ไทยอย่างไร ในที่นี้หมายถึงประชาชนชาวลาวมีแรงจูงใจในการรับชมละครโทรทัศน์ไทยด้านใดบ้างเช่นแรงจูงใจส่วนบุคคลด้านความเหงา ความอยากรู้อยากเห็นและประโยชน์ใช้สอยส่วนตัว มีการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ไทย มากน้อยเพียงใดลักษณะในการเลือกรับชมเป็นอย่างไรและมีความพึงพอใจต่อการรับชมละครโทรทัศน์ไทยอย่างไร โดยจะนำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นแนวทางในการศึกษาและกรอบแนวคิดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวมานั้น ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเอาแนวคิดเรื่องการใช้และความพึงพอใจของ แคทซ์, บลูมเลอร์ และ เกอร์วิทซ์ (Katz, Blumer and Gurevitch) เพื่อมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด และอธิบายการใช้สื่อของผู้รับสาร เช่น แรงจูงใจในการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ไทย โดยมีแรงจูงใจส่วนบุคคลประกอบด้วย ความเหงา ความอยากรู้อยากเห็น และประโยชน์ใช้สอยส่วนตัว การเปิดรับชมละครโทรทัศน์ไทย ประกอบมี ระยะเวลาในการเปิดรับชม ความถี่ในการเปิดรับชม ช่วงเวลาในการรับชม เหตุผลในการเปิดรับชม ประเภทละครที่เปิดรับชม และการเลือกรับชมละครโทรทัศน์ไทย ประกอบด้วย การเลือกสื่อที่จัดหามาได้ การเลือกสื่อที่สอดคล้อง การเลือกสื่อที่สะดวก และการเลือกสื่อที่เคยจิน

ส่วนแนวคิดของ แมคควอล (McQuail) จะใช้ในการอธิบายความพึงพอใจของผู้รับสาร เช่น ความพึงพอใจในด้านความต้องการสารสนเทศ ความต้องการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความต้องการความบันเทิง ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัย จึงนำเอาทฤษฎีที่กล่าวมานี้มาใช้เป็นแนวทางเพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

